

Ekler Péter: Az ókori görög és római irodalom mint eszmény és előkép Augustinus Moravus Olomucensis (1467-1513) *De modo epistolandi* című művében

(Bolyai János Kutatási Ösztöndíj, jelentés az első év végén)

Melléklet a kutatási beszámolóhoz

[Ajánlólevél]

1 Augustinus Moravus Olomucensis (a továbbiakban A. M. O.) Cicerót, Senecát és Quintilianust mint tekintélyeket említi (a levelek formai, szerkezeti, műfaji jellemzésének leírásakor)

2 A. M. O. Szent Jeromost hosszabban idézi – az első példával azonos összefüggésben (Hieronymus, *Apologia adversus libros Rufini missa ad Pammachium et Marcellam* I, 471. (PL 23 [1883], col. 428)

3 A. M. O. a *De oratore*-ből (Cicero) hosszabban idéz – az első példával azonos összefüggésben (*De oratore*, 2, 15, 62-64.)

4 A. M. O. a *Brutus*-ból (Cicero) hosszabban idéz – az első példával azonos összefüggésben (*Brutus*, 75, 262).

5 A. M. O. Cicerót mint eszményi levélírókat nevezi meg, és annak egy azonosíthatatlan(!) helyére utal.

6 A. M. O. Cicerótól idéz (*Epistolae familiares*, 9, 21), és Cicero levélíráshoz vonatkozó tanácsait idézi.

I. Quid sit epistola. Eius genera. Quodque ipsius officium

7 A. M. O. hosszabban, kissé szabadon idézi Cicerót: bemutatja azokat a kategóriákat, amelyekbe a leveleket – témájuk szerint – sorolni lehet (*Epistolae ad familiares*, 2, 4)

II. Quibus partibus constet epistola

8 A. M. O. tágabb összefüggésekben, pedagógiai szándékkal Quintilianust idézi (*Inst. or.* 3, 8, 44).

III. Quod in epistolis scribendis plus, quam praecepta, ualeat exercitatio

10 A. M. O. Cicerót idézi. A helyet nem találtuk. A. M. O. az imitatio és az exercitatio jelentőségét hangsúlyozza Cicerót „idézve”.

11 A. M. O. tágabb összefüggésekben, pedagógiai szándékkal Quintilianust idézi (*Institutio oratoria* 1, 1, 21)

12 A. M. O. Cicerót idézi (*De oratore*, 2, 81), és Cicero nyomán elutasítja a levél részekre való tagolásának kényszerét.

13 A. M. O. több antik szerző stílusát követésre méltónak ajánlja (komédiaszerzők, Cicero, Vergilius, Ovidius); csak említi őket.

IV. Quot genera dicendi inueniantur

14 A. M. O. Ciceróra utalva megnevezi a 3 stílusnemet.

15 A. M. O. Gelliusra utalva megnevezi a 3 stílusnemet.

16 A. M. O. Gelliusra utal a stílushibák kapcsán (*Noctes Atticae* 6, 14)

V. Qualis in epistolis stílus esse debeat

17 A. M. O. az elérendő cél, tehát a levél ideális stílusának pontos meghatározásában Cicero két művére, a *De oratore*-ra és az *Orator*-ra támaszkodik.

18 A. M. O. elsősorban Augustus császár – Suetonius által leírt – stílusát tartja követésre méltónak. Suetonius erre vonatkozó sorait hosszan idézi (*Divus Augustus*, 86).

19 A. M. O. a fejezetben többször is hivatkozik az ifjabb Senecára, mindegyik esetben az *Epistolae morales*-ra. Hosszabban idéz (*Epistolae morales ad Lucilium*, 114, 13).

20 A. M. O. azokat a sorokat idézi a levélből, ahol Seneca más, szintén helytelen nyelvhasználatot követő csoportokat fedd (*Epistolae morales ad Lucilium*, 114, 15).

21 A. M. O. Seneca egy másik, jól ismert levelének (*Epistolae morales*, 75, 1) elejét idézi.

22-23 A. M. O. tartalmi összefoglalásképpen két Ovidius-idézettel zárja a fejezetet (*Ars amatoria*, 3, 479-480; *Ars amatoria*, 1, 467-468.).

VI. De ornatu

24 A. M. O. általában említi Cicero „nevét”, akitől utána az egész fejezetben hosszan és gyakran fog idézni – az ékességre vonatkozóan.

25 A. M. O. a *propriumok* meghatározása kapcsán Cicerót idézi (*De oratore*, 3, 37, 149).

26 A. M. O. az *inuitatumok*ra Cicerótól és Quintilianustól hoz példákat (cf. Cicero, *De oratore* 3, 153; cf. Quintilianus, *Inst. or.* 1, 6, 40, 8, 3, 25-26.)

27 A. M. O. a *novatumok*ra Cicero több művéből hoz példákat (*De inventione* 2, 163; *De natura deorum* 1, 95; *Orator* 164, *De oratore* 3, 154).

28 A. M. O. a *translatumok*nál Cicerót idézi (cf. Cicero, *De oratore* 3, 155).

29-30-31-32 A. M. O. az *inuitatumok*, a *vulgarék*, az *obsoletumok* és az *alienumok* rövid ismertetésekor, leírásakor csak szavakat említ példaképpen.

33 A. M. O. a *gentiléknél* Quintilianustól idéz (*Inst. or.* 1, 5, 8).

34 A. M. O. a *translatumok*nál Cicerótól idéz példákat (cf. *De oratore* 3, 157-; cf. *De oratore* 3, 39, 158).

35 A. M. O. a *translatumok*nál Cicerótól idéz példákat (cf. *De oratore* 3, 41, 163).

36 A. M. O. a *translatumok*nál Cicerótól idéz példákat (cf. *De oratore* 3, 41, 163).

VII. De compositione

37 A. M. O. Fortunatianus nevét említi, mint akire alább hosszabban hivatkozni fog, valójában viszont Martianus Capella(!) művéből fog majd idézni több (megfontolásra érdemes/kerülendő) példát.

38 A. M. O. Martianus Capella művéből idéz a „helyesen szerkesztett” szöveg illusztrálására (megfontolásra érdemes/kerülendő) példákat (Martianus Capella, *De nuptiis Philologiae et Mercurii* 5 (*De rhetorica*), 514-518. (ed.) Willis, J. 1983, 178-179.).

39 A. M. O. a *freni* leírásakor Vergiliust idézi példaképpen (*Aeneis* 3, 658).

40 A. M. O. az ismétlődő s hang hatásának leírásakor Quintilianusra utal. Nem találtuk a helyet.

41 A. M. O. a *freni* leírásakor Vergiliust idézi példaképpen (*Aeneis* 1, 117).

42 A. M. O. a labdakiszmosz leírásakor a korabeli(!) Francesco Maturanzio, tehát nem antik szerző művéből idéz (Franciscus Maturantius Perusinus, *De componendis carminibus opusculum*. Velence, 1502, fol. [11v]).

43 A. M. O. a „helyesen szerkesztett szöveg, fogalmazás” elsajátítása, gyakorlása érdekében Cicero és Quintilianus műveinek olvasását tanácsolja.

VIII. De verborum et sententiarum coloribus

44 A. M. O. a szó- és gondolatalakzatokat a *Rhetorica ad Herennium* szövege alapján ismerteti, írja le: 35 szóalakzat (*Rhet. ad Her.* 4, 13, 19-4, 30); 10 trópus (*Rhet. ad Her.* 4, 31, 42-4, 34, 46); 19 gondolatalakzat (*Rhet. ad Her.* 4, 35, 47-4, 55).

45 A. M. O. Cicero nevét említi. Valójában a *Rhetorica ad Herennium* szerzőjére(!) utal, akit korábban hosszan idézett, mint követendő szerzőt.

IX. De punctis, quibus epistola distinguitur

46 A. M. O. az interpunkciós előírásokat Vergilius *Aeneise* (*Aeneis* 1, 1-) alapján idézi is tanítja.

47 A. M. O. a *parenthesist* Vergilius alapján idézi és tanítja (*Aeneis* 4, 356-358.).

48 A. M. O. az *interrogativust* Vergilius alapján idézi és tanítja (*Aeneis* 1, 11).

49 Cicero neve mint auctoritas kerül említésre.

X. De inscriptionibus

50 A. M. O. túl ünnepélyes vagy terjengős, ezért kerülendő címzéseket, levélkezdő formákat említ – szerzőjük megnevezése nélkül.

51-52 A. M. O. az üdvözlés helyes formájának leírásakor az antik levélírók gyakorlatát mutatja be.

53 A. M. O. az arany- és ezüstkori római szerzők levelei végén található elkészítő formákat írja le.

[Mintalevelek]

54 2. levél. A. M. O. a levélben leírt gondolatok „igazolására” Quintilianustól több sort idéz (*Inst. or.* 2, 18, 4-5.).

55 3. levél. A. M. O. a levélben leírt gondolatok „igazolására” Quintilianust idézi (*Inst. or.* 10, 3, 2; 10, 3, 3).

56 3. levél. A. M. O. a levélben leírt gondolatok „igazolására” Quintilianust idézi (*Inst. or.* 1, 10, 5).

57 3. levél. A. M. O. a levélben leírt gondolatok „igazolására” ifjabb Senecát idézi (cf. *Epistulae morales ad Lucilium* 5, XLVIII, 6-7.).

58 5. levél. A. M. O. egy-egy kiváló auktor dicséretekor Quintilianustól idéz (*Inst. or.* 10, 1, 114; 10, 1, 116; 11, 2, 50).

59 5. levél. A. M. O. a híres korabeli filológust, Calphurniust Marcus Terentius Varróhoz hasonlítja.

60 6. levél. A. M. O. a levélben leírt gondolatok „illusztrálására” Iuvenalist idézi (7, 29).

61 6. levél. A. M. O. a levélben leírt gondolatok „igazolására” latinul idézi Pindaroszt (Olymp. 12).

62 10. levél. A. M. O. Persiust idézi (3, 48-50.).

63 10. levél. A. M. O. a levélben leírt gondolatok „illusztrálására” Luciliust idézi („mihi loqui necesse est”).

64 11. levél. A. M. O. a levél nyelvtani szerkezetéhez alakítva idézi Vergiliust (*Aeneis* 4, 83).

65 12. levél. A. M. O. Cicerót mint eszményi levélíróként említi.

Budapest, 2014. szeptember 25.